

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

Procesy dostosowawcze polskiego przemysłu spożywczego do zmieniającego się otoczenia rynkowego (wybrane zagadnienia)

dr inż. Robert Mroczek

Warszawa, 23.11.2012 r.

Plan wystąpienia

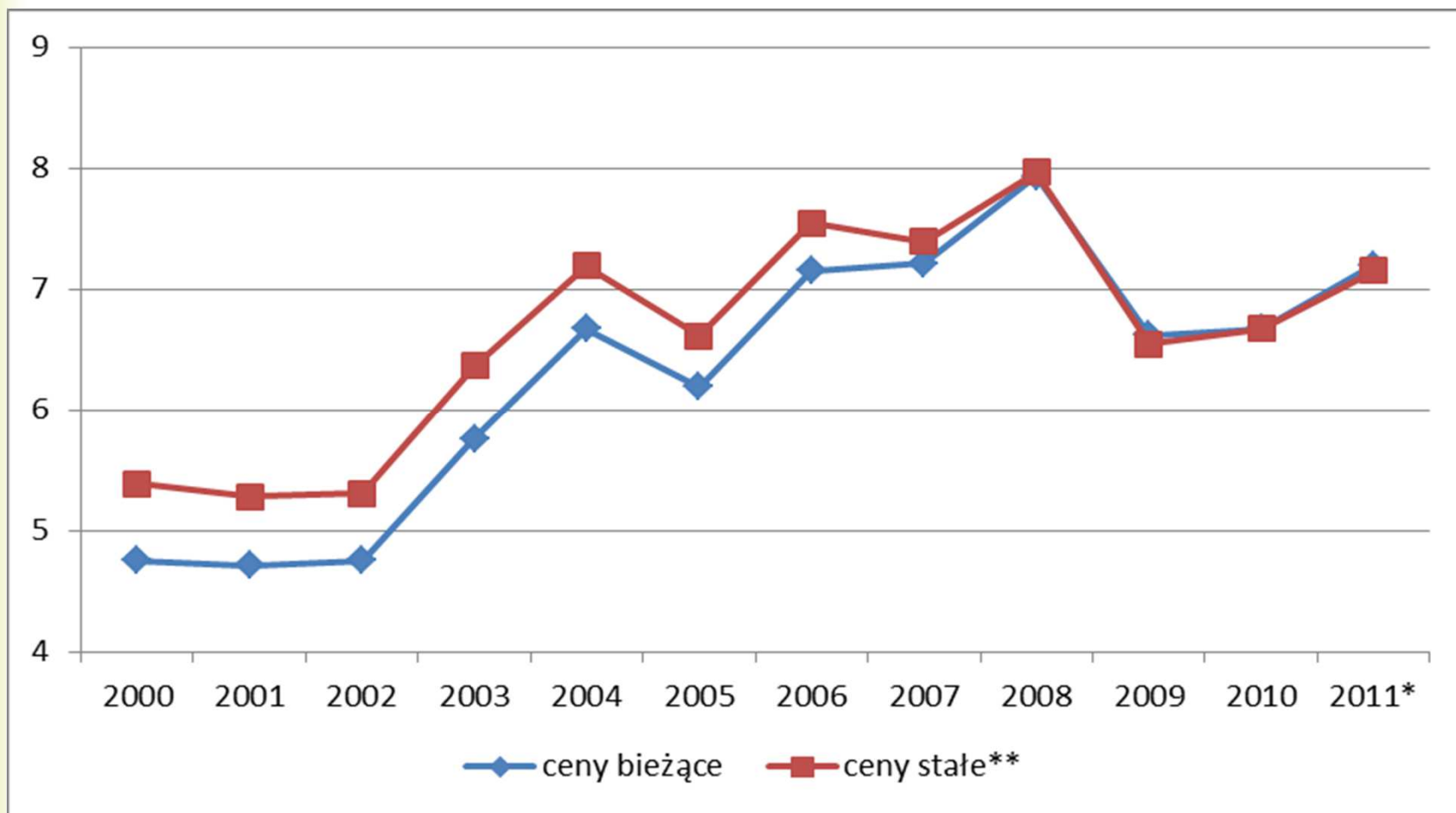
1. Nakłady inwestycyjne w polskim przemyśle spożywczym
2. Zatrudnienie
3. Wartość produkcji sprzedanej
4. Wartość dodana brutto (WDB)
5. Wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej i wartością dodaną brutto
6. Wynagrodzenia w przemyśle spożywczym
7. Wartość majątku trwałego netto przedsiębiorstw przemysłu spożywczego oraz majątkochłonność produkcji
8. Polski przemysł spożywczy na tle wybranych krajów Unii Europejskiej
  - wartość produkcji sprzedanej,
  - wydajność pracy,
  - struktura podmiotowa.
9. Konkluzje

Tabela 1. Podstawowe informacje o przemyśle spożywczym (łącznie z przemysłem tytoniowym)

Wyszczególnienie	2000	2003	2007	2010
Liczba czynnych przedsiębiorstw, w tym:	21 994	19 530	16 740	15 986
• przemysłowych, w tym:	7 034	6 892	6 271	6 483
• składających sprawozdania finansowe	2 953	2 810	2 828	2 556
• mikrofirm	14 960	12 638	10 469	9 503
Zasoby pracy (w tys. osób)				
Liczba pracujących ogółem	500,1	468,2	473,5	454,3
w tym:				
• w przedsiębiorstwach składających sprawozdania finansowe	346,1	324,8	350,5	334,9
Wartość produkcji sprzedanej przemysłu spożywczego w cenach bieżących (w mld zł)	92,9	105,0	146,0	162,3
w tym:				
• przedsiębiorstw składających sprawozdania finansowe	75,4	88,1	133,5	145,2
Udział badanych przedsiębiorstw (w %) w:				
• ogólnej liczbie firm przemysłowych	42,0	40,8	45,1	39,4
• zatrudnieniu ogółem w przemyśle spożywczym	69,2	69,3	74,0	73,7
• produkcji całego sektora przemysłu spożywczego	81,2	83,9	91,4	89,5

Rysunek 1. Nakłady inwestycyjne w przemyśle spożywczym (w mld zł)

* - szacunek,

** - ceny stałe skorygowane wskaźnikiem dóbr inwestycyjnych

Tabela 2. Poziom nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego (w cenach bieżących)

Działy przemysłu	mln zł				Razem 2000-2011
	2000-2002 ^a	2004	2005-2007 ^a	2009-2011 ^a	
Przemysł spożywczy (łącznie z tytoniowym) w tym:	4 003	6 688	6 434	6 103	68 569
Mięsny	572	1 551	1 042	728	10 518
Mleczarski	455	925	846	711	8 542
Piwowarski	643	614	608	353	6 860
Owocowo-warzywny	144	549	402	339	3 843
Napojów bezalkoholowych	278	350	286	314	3 757
Piekarski	171	183	248	312	2 920
Cukrowniczy	135	251	328	268	2 910
Paszowy	178	208	278	256	2 769
Drobiarski	93	259	222	219	2 230
Rybny	72	164	189	204	1 888
Olejarski	68	77	83	94	993
Spirytusowy	47	86	109	71	948

a - przeciętnie w roku

Tabela 3. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle spożywczym (bez mikrofirm) (w tys. osób)

Działy przemysłu	2000-2002 ^a		2008-2010 ^a		Zmiana w proc. rocznie 2001-2009	
	w firmach przemysłowych	w tym: składających sprawozdania finansowe	w firmach przemysłowych	w tym: składających sprawozdania finansowe	w firmach przemysłowych	w tym: składających sprawozdania finansowe
Przemysł spożywczy (łącznie z tytoniowym) w tym:	417,0	332,6	402,2	327,0	-0,4	-0,2
Mięsny	85,3	76,1	89,9	81,5	0,7	0,9
Piekarski	66,4	24,1	83,0	33,2	2,8	4,1
Mleczarski	46,8	47,2	35,9	35,3	-2,6	-2,8
Owocowo-warzywny	25,5	21,5	24,5	22,7	-0,5	0,7
Drobiarski	15,0	13,6	21,5	20,7	4,6	5,4
Rybny	11,7	10,4	15,4	14,2	3,5	4,0
Napojów bezalkoholowych	15,0	12,9	12,4	11,7	-2,0	-1,1
Paszowy	10,5	9,1	8,9	8,5	-1,8	-0,8
Piwowarski	11,9	11,3	8,0	7,7	-2,6	-3,5
Cukrowniczy	19,1	16,8	4,9	4,7	-7,2	-7,0
Spirytusowy	6,8	5,9	4,8	4,3	-3,3	-3,0
Olejarski	3,4	3,4	3,3	3,1	-0,2	-1,2

a - przeciętnie w roku

Tabela 4. Wartość produkcji sprzedanej^a (w cenach realnych, w mln zł)

Działy przemysłu	2000-2002 ^b	2009-2011 ^b	Zmiana w proc. rocznie 2001-2010
Przemysł spożywczy (łącznie z tytoniowym)	100 382	152 275	4,7
w tym:			
Mięsny	19 235	28 565	4,5
Mleczarski	14 548	21 104	4,2
Drobiarski	4 023	10 225	10,9
Paszowy	7 146	9 995	3,8
Piwowarski	6 398	8 606	3,3
Owocowo-warzywny	5 142	6 865	3,3
Napojów bezalkoholowych	3 916	6 602	6,0
Rybny	2 041	5 464	11,1
Piekarski	2 589	4 988	7,6
Cukrowniczy	4 935	4 558	-0,8
Olejarski	2 296	4 381	7,4
Spirytusowy	2 052	2 894	3,9

a - w cenach bazowych, b - przeciętnie w roku

Tabela 5. Wartość dodana brutto (w cenach realnych, w mln zł)

Działy przemysłu	2000-2002 ^a	2009-2011 ^a	Przyrost w proc. rocznie 2001-2010
Przemysł spożywczy (łącznie z tytoniowym)	24 045	33 790	3,8
w tym:			
Mięsny	3 128	4 798	4,9
Mleczarski	2 795	3 469	2,4
Piwowarski	2 387	2 675	1,3
Cukrowniczy	1 837	1 965	0,7
Piekarski	1 029	1 931	7,2
Owocowo-warzywny	1 246	1 763	3,9
Napojów bezalkoholowych	1 121	1 755	5,0
Paszowy	1 392	1 503	0,9
Drobiarski	611	1 338	9,1
Rybny	406	1 085	11,5
Spirytusowy	598	765	2,8
Olejarski	499	613	2,3

a - przeciętnie w roku

Tabela 6. Wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej^a (w cenach realnych, w tys. zł/zatrudnionego)

Działy przemysłu	2000-2002 ^b	2009-2011 ^b	Przyrost w proc. rocznie 2001-2010
Przemysł spożywczy (łącznie z tytoniowym)	302	475	5,2
w tym:			
Olejarski	669	1 477	9,2
Paszowy	782	1 176	4,6
Piwowarski	566	1 123	7,9
Cukrowniczy	293	1 112	16,0
Spirytusowy	346	724	8,5
Mleczarski	308	608	7,8
Napojów bezalkoholowych	303	535	6,5
Drobiarski	295	469	5,3
Rybny	196	396	8,1
Mięsny	253	366	4,2
Owocowo-warzywny	240	306	2,7
Piekarski	107	150	3,7

a - w cenach bazowych, b - przeciętnie w roku

Tabela 7. Wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto (w cenach realnych, w tys. zł/zatrudnionego)

Działy przemysłu	2000-2002 ^a	2009-2011 ^a	Przyrost w proc. rocznie 2001-2010
Przemysł spożywczy (łącznie z tytoniowym) w tym:	72	105	4,2
Cukrowniczy	109	491	18,2
Piwowarski	215	349	5,5
Olejarski	145	208	3,9
Spirytusowy	101	191	7,4
Paszowy	153	176	1,6
Napojów bezalkoholowych	87	142	5,6
Mleczarski	60	100	5,8
Rybny	39	79	8,0
Owocowo-warzywny	58	79	3,5
Mięsny	41	61	4,5
Drobiarski	45	61	3,5
Piekarski	43	58	3,4

a - przeciętnie w roku

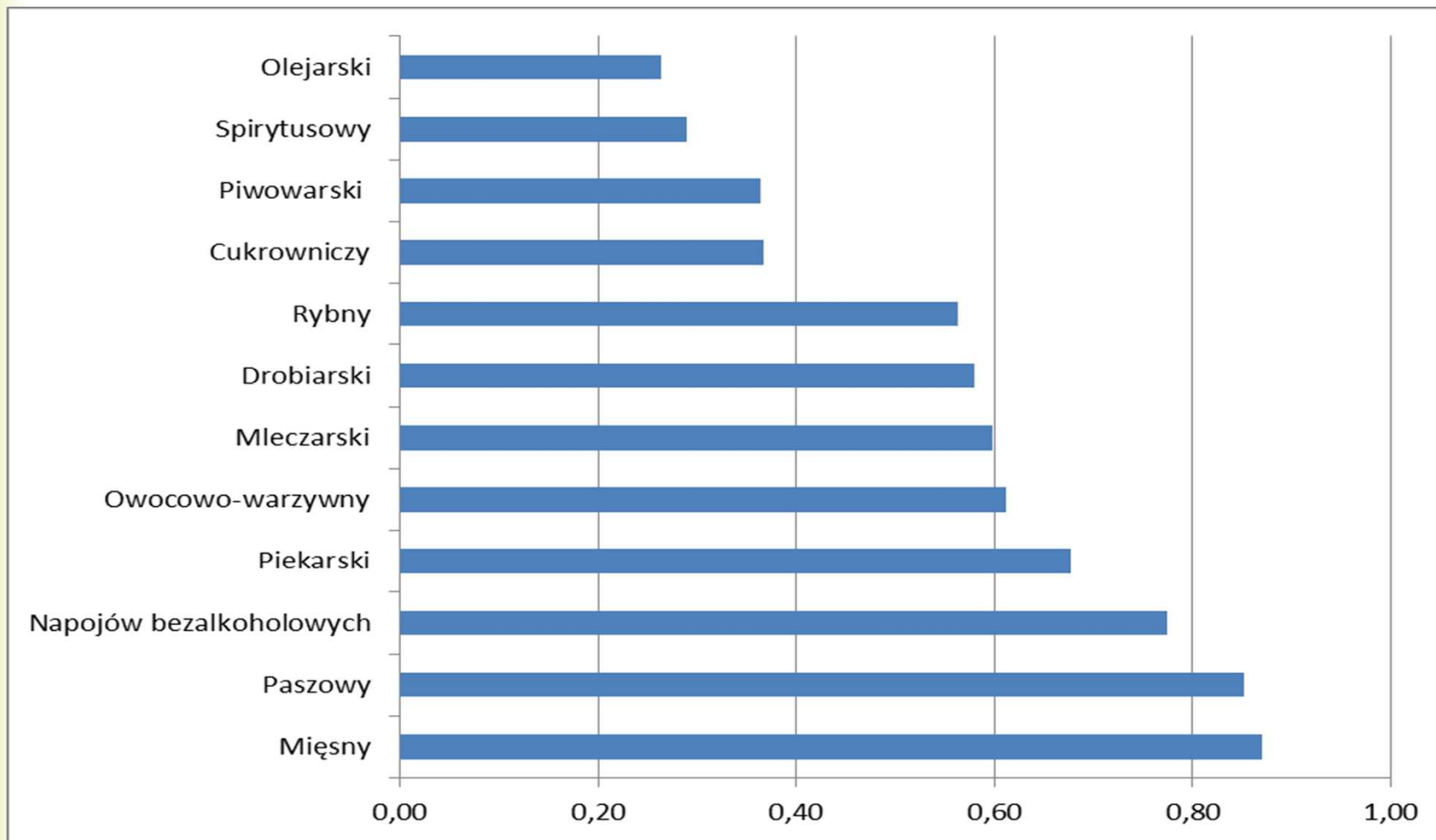
Tabela 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego (w zł)

Dział przemysłu	nominalne		realne ^a		Zmiany w proc. rocznie 2001-2011	
	2000	2011	2000	2011	nominalne	realne ^c
Przemysł spożywczy (łącznie z tytoniowym) w tym:	1 962	3 255	2 574	3124	4,7	1,8
Piwowarski	3 770	5 937	4 946	5 700	4,2	1,3
Paszowy	2 676	5 038	3 511	4 836	5,9	3,0
Cukrowniczy	2 307	4 929	3 027	4 732	7,1	4,1
Napojów bezalkoholowych	2 231	4 486	2 927	4 306	6,5	3,6
Spirytusowy	2 919	4 274	3 830	4 103	3,5	0,6
Olejarski	2 873	4 254	3 769	4 084	3,6	0,7
Mleczarski	1 879	3 713	2 465	3 564	6,4	3,4
Rybny	1 343	2 641	1 762	2 535	6,3	3,4
Drobiarski	1 565	2 496	2 053	2 396	4,3	1,4
Mięsny	1 389	2 491	1 822	2 392	5,4	2,5
Piekarski	1 441	2 272	1 891	2 181	4,2	1,3
Owocowo-warzywny	1 973	2 113	2 589	2 029	0,6	-0,8

a – przeliczenia nominalnej wartości wynagrodzenia w cenach bieżących na realne dokonano przy wykorzystaniu wskaźników inflacji, tj. cen detalicznych towarów i usług

Rysunek 2. Wskaźnik opłacenia wzrostu wydajności pracy mierzonej wartością produkcji sprzedanej

Tabela 9. Wartość majątku (w cenach bieżących)

Dział przemysłu	2002		2011	
	wartość majątku w mln zł	w tym: majątek trwały netto w proc.	wartość majątku w mln zł	w tym: majątek trwały netto w proc.
Przemysł spożywczy (łącznie z tytoniowym) w tym:	61 718	52,0	127 733	56,0
Mleczarski	5 701	52,9	13 328	57,8
Mięsny	5 994	61,2	13 027	56,7
Spirytusowy	2 563	28,5	9 028	72,8
Cukrowniczy	4 872	29,5	8 545	38,7
Napojów bezalkoholowych	2 676	60,8	7 753	69,7
Piwowarski	8 392	80,2	7 073	66,1
Owocowo-warzywny	3 725	38,6	6 546	39,4
Paszowy	3 316	39,6	6 144	43,2
Drobiarski	1 565	55,0	4 416	47,3
Rybny	924	41,7	4 288	44,0
Piekarski	1 528	71,2	3 634	66,3
Olejarski	1 569	42,5	3 079	43,4

Tabela 10. Majątkochłonność produkcji (zł/zł, w cenach bieżących)

Działy przemysłu	2002	2011
Przemysł spożywczy (łącznie z tytoniowym)	0,39	0,42
w tym:		
Napojów bezalkoholowych	0,35	0,79
Owocowo-warzywny	0,32	0,71
Spirytusowy	0,42	0,66 ^a
Cukrowniczy	0,36	0,59
Piwowarski	1,19	0,54
Piekarski	0,48	0,43
Mleczarski	0,26	0,32
Rybny	0,25	0,31
Olejarski	0,33	0,30
Mięsny	0,24	0,25
Paszowy	0,22	0,22
Drobiarski	0,24	0,17

a - w 2010 r.

Tabela 11. Przeciętna wartość majątku trwałego netto oraz wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej (w cenach realnych, w tys. zł/zatrudnionego)

Działy przemysłu	2009-2011 ^a		Zmiana w proc. rocznie 2003-2010	
	majątek trwały	wydajność pracy	majątku trwałego	wydajności pracy
Przemysł spożywczy (łącznie z tytoniowym) w tym:	206	475	8,1	4,9
Piekarski	64	149	3,0	3,9
Drobiarski	88	469	4,7	5,4
Mięsny	94	366	4,7	4,7
Owocowo-warzywny	110	306	3,4	1,6
Rybny	115	396	10,4	0,9
Mleczarski	204	608	13,1	7,3
Paszowy	271	1 176	4,4	3,3
Olejarski	430	1 477	10,0	6,3
Napojów bezalkoholowych	435	535	15,4	7,8
Piwowarski	622	1 122	-0,3	6,4
Cukrowniczy	777	1 112	23,5	16,6

a - przeciętnie w roku

Tabela 12. Polski przemysł spożywczy na tle wybranych krajów Unii Europejskiej

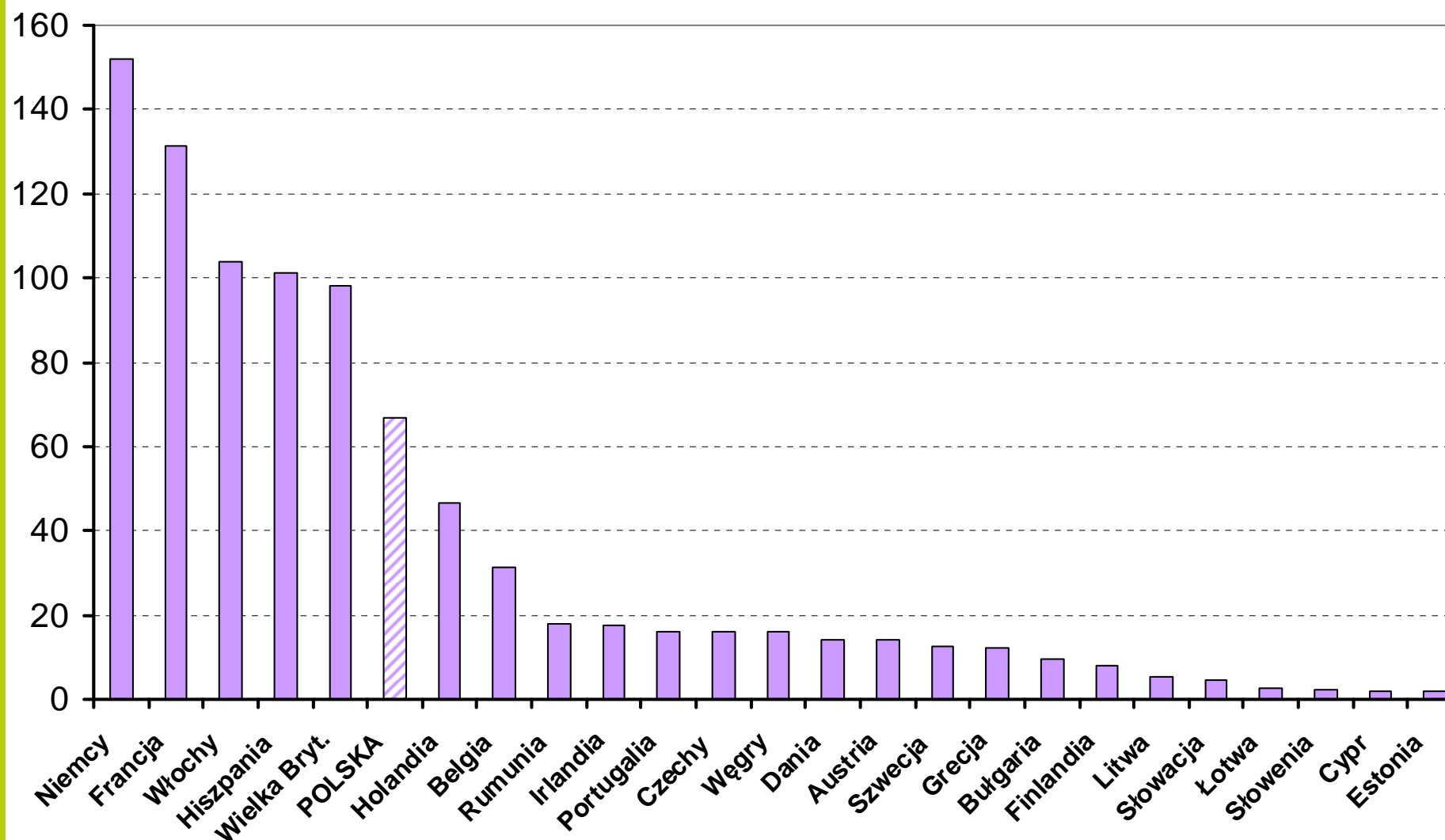
Kraje	Wartość produkcji sprzedanej w cenach bieżących w mld euro	Realna wartość produkcji sprzedanej w mld euro ^a	Liczba firm w tys.		Zatrudnienie tys. osób	
	2008		2000	2008	2000	2008
Niemcy	160,0	152,0	44,1	30,9	873,4	840,4
Dania	20,0 ^b	14,2	1,9	1,7	88,6	72,0 ^b
Hiszpania	94,5	101,1	33,8	28,6	372,0	388,6
Francja	152,7	131,3	67,8	63,7	629,0 ^b	615,0 ^b
Włochy	107,2 ^b	104,0	68,9	71,0 ^b	429,5	440,0 ^b
Holandia	50,0 ^b	46,5	5,0	4,1	148,2	126,8
Wielka Brytania	100,0 ^b	98,0	7,9	7,4	526,6	436,0 ^b
Polska	44,6	66,9	21,9	16,1	448,0^b	443,3
Czechy	11,0 ^b	16,0	5,7	6,6 ^b	141,5 ^b	115,8 ^b
Węgry	9,8	16,0	6,1 ^b	6,5	121,1	109,3
Rumunia	9,5 ^b	17,8	10,1	10,0 ^b	227,4	207,0 ^b
Bułgaria	4,0	9,6	6,3	5,0	100,3	106,2
UE-15	805,4	760,1	271,0	251,8	3 584,0	3 434,5
UE-12	91,3	143,9	55,8	49,2	1 231,2	1 144,7
UE-27	896,7	904,0	326,8	301,0	4 815,2	4 579,2

^a skorygowana wskaźnikiem siły nabywczej euro w wymienionych krajach; ^b dane innych lat na podstawie danych Eurostat

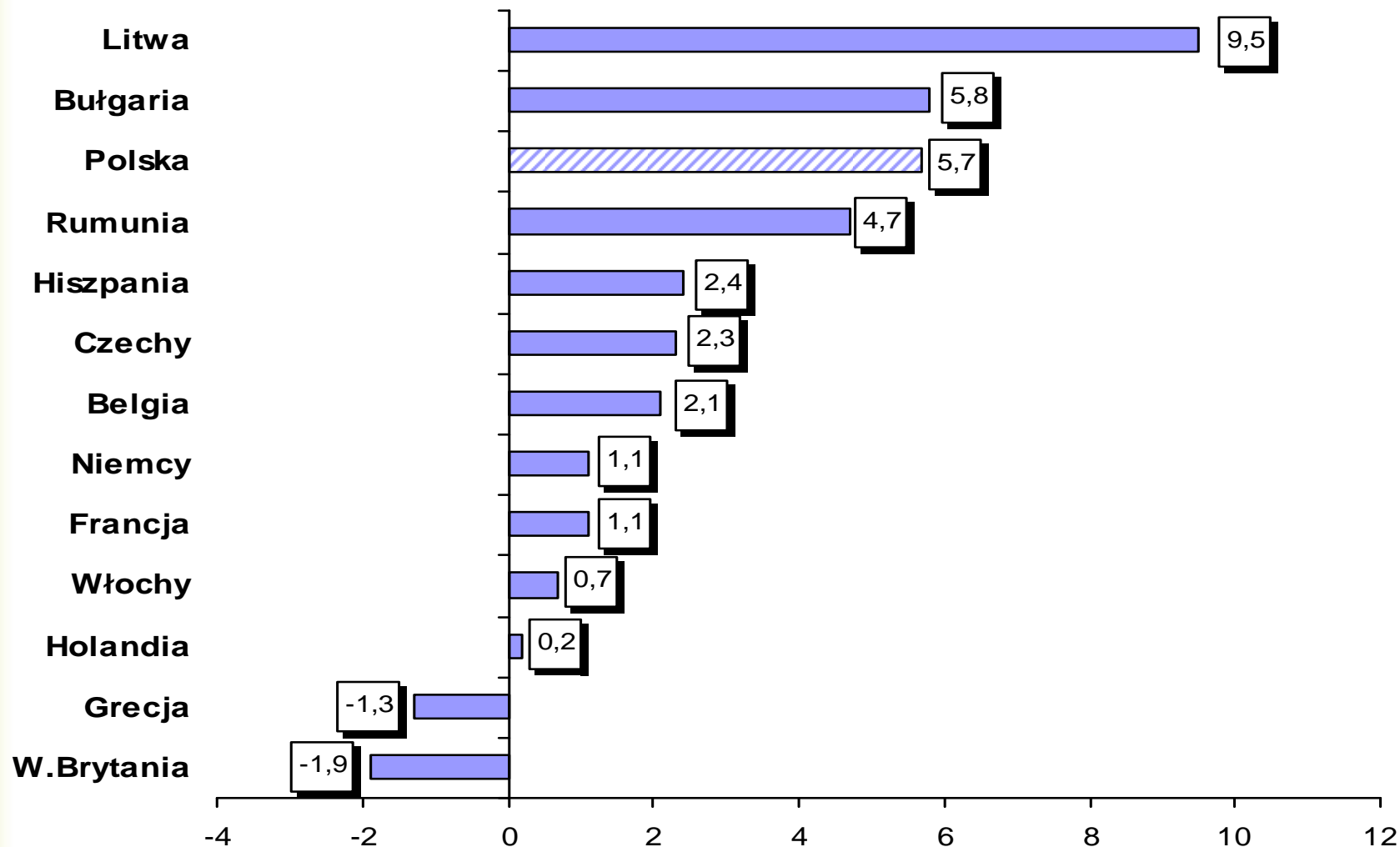
Opracowanie M. Tereszczuk.

Rysunek 3. Produkcja przemysłu spożywczego w cenach porównywalnych w UE-27 (w mld euro) w 2008 roku

Rysunek 4. Średnioroczne tempo rozwoju produkcji przemysłu spożywczego w wybranych krajach UE-27 w latach 2000-2008 (w % rocznie, w cenach realnych)

Tabela 13. Wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej w cenach porównywalnych^a w 2008 roku

Wyszczególnienie	Polska	Niemcy	UE-15	UE-12	UE-27
	tys. euro/osobę				
Przemysł spożywczy ogółem	160	193	232	130	206
w tym:					
Olejarski	539	1 443	769	326	658
Paszowy	371	458	517	289	459
Cukrowniczy	236	525	448	231	358
Mleczarski	200	611	414	178	347
Drobiarski	165	327	244	134	197
Mięsny	126	181	214	120	189
Rybny	120	220	210	23	98
Owocowo-warzywny	141	280	228	131	203
Napojów bezalkoholowych	168	229	252	176	232
Piekarski	52	46	60	37	55

a - skorygowana wskaźnikiem siły nabywczej euro w wymienionych krajach

Tabela 14. Wydajność pracy^a mierzona wartością produkcji sprzedanej w przemyśle spożywczym UE w tys. euro/zatrudnionego (bez przemysłu tytoniowego)

Kraje	2000	2008
UE-15	168,2	221,5
UE-12	83,3	125,6
UE-27	146,5	197,5
Hiszpania	187,3	260,1
Włochy	207,6	236,4
Wielka Brytania	157,6	224,8
Francja	168,8	213,5
Austria	130,4	198,1
Dania	144,5	197,2
Szwecja	158,3	192,5
Niemcy	129,5	180,9
Polska	98,4	150,9
Portugalia	114,0	149,4
Węgry	104,1	140,0
Czechy	113,1	133,8
Bułgaria	47,8	90,3
Rumunia	51,5	86,0

^a w cenach porównywalnych

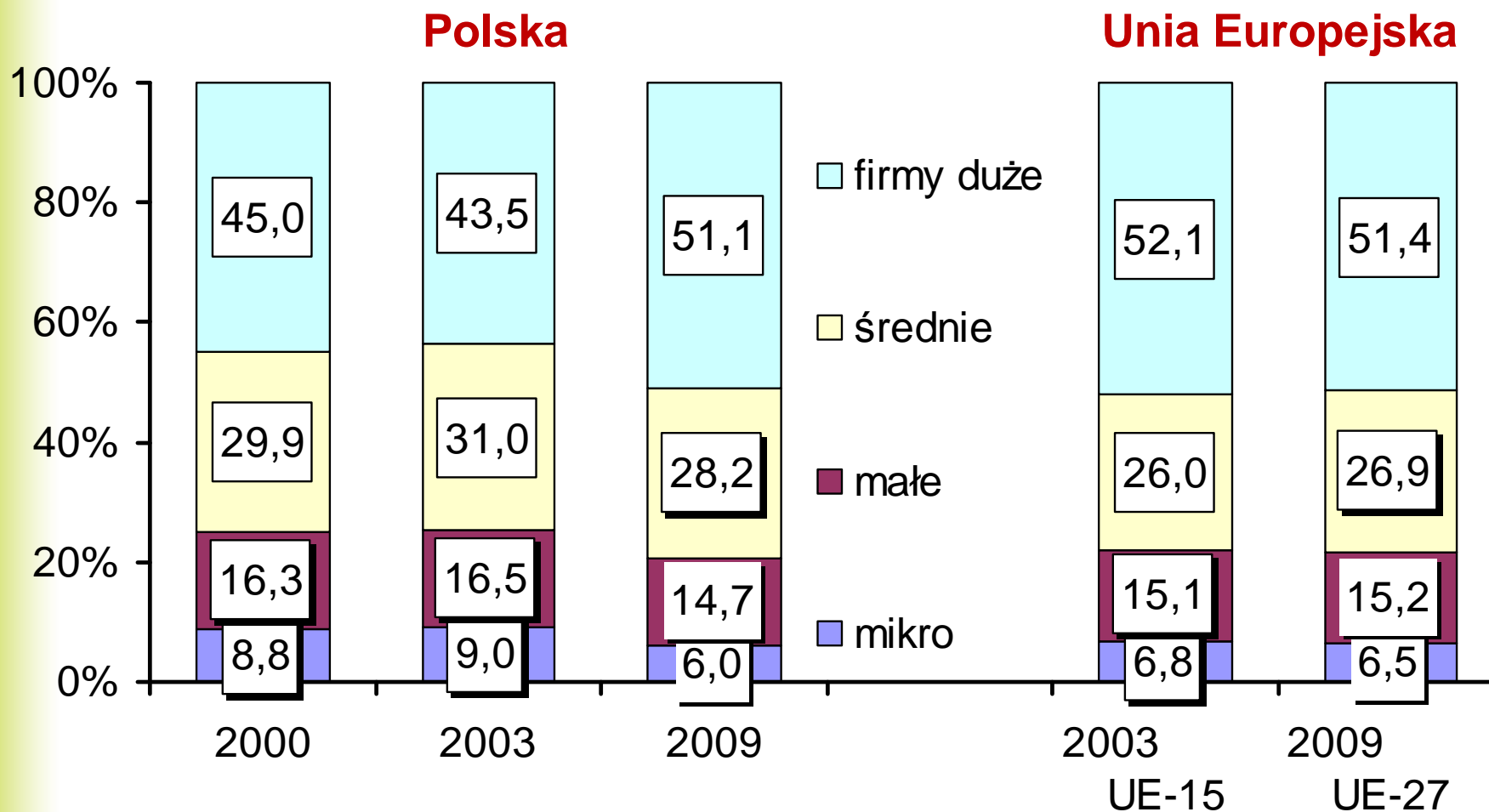
Tabela 15. Koncentracja produkcji w przemyśle spożywczym UE mierzona wartością produkcji sprzedanej^a przeciętnej firmy spożywczej (w mln euro)

Kraje	2000	2008
UE-15	2,2	3,0
UE-12	1,8	2,9
UE-27	2,1	3,0
Irlandia	22,0	27,5
Wielka Brytania	10,5	13,2
Holandia	7,8	11,3
Dania	6,7	8,3
Słowacja	6,3	5,3
Niemcy	2,5	4,9
Polska	2,0	4,1
Belgia	2,7	4,0
Hiszpania	2,0	3,5
Czechy	2,8	2,4
Węgry	2,1	2,3
Francja	1,5	2,0
Bułgaria	0,7	1,9
Rumunia	1,1	1,8
Włochy	1,3	1,5
Portugalia	1,4	1,5

a - w cenach porównywalnych

Rysunek 5. Struktura podmiotowa przemysłu spożywczego w Polsce i w UE w % sprzedaży sektora

Opracowanie M. Tereszczuk.

Konkluzje

1. Zmiany, jakie dokonały się w polskim przemyśle spożywczym w minionej dekadzie należy uznać za korzystne, gdyż:
  - wartość produkcji sprzedanej sektora zwiększyła się 2-krotnie z 93 mld zł w 2000 r. do ok. 186 mld zł w 2011 r. (realnie prawie o 50%),
  - zatrudnienie zmniejszyło się o ok. 10% (z 500 tys. do ok. 454 tys. osób),
  - wartość majątku trwałego netto przedsiębiorstw przemysłu spożywczego składających sprawozdania finansowe zwiększyła się z 32 mld zł w 2002 r. do 71,5 mld zł w 2011 r., co oznacza wyższą wartość technicznego uzbrojenia pracy.
2. Konsekwencją wyżej wymienionych zjawisk była poprawa wydajności pracy w polskim przemyśle spożywczym. Największy wzrost wydajności pracy mierzonej wartością produkcji sprzedanej na jednego zatrudnionego nastąpił w branży cukrowniczej (16% rocznie), a znaczący (od 6% do 10% rocznie) w branży: olejarskiej, piwowarskiej, spirytusowej, mleczarskiej, rybnej oraz napojów bezalkoholowych.

Konkluzje

3. Przyrost wydajności pracy w analizowanych branżach przemysłu spożywczego był wyższy pod przeciętnego wzrostu wynagrodzeń. Najbardziej korzystnie relacje te przedstawiały się w branżach o dużej koncentracji produkcji, wysokim technicznym uzbrojeniu pracy i niskim poziomie zatrudnienia. Do takich działów przemysłu spożywczego należą: branża olejarska, spirytusowa, piwowarska oraz cukrownicza.
4. Polski przemysł spożywczy wyróżnia się na tle innych krajów Unii Europejskiej. Pod względem wartości produkcji Polska jest szóstym producentem żywności w UE. W latach 2000-2008 średnioroczne tempo rozwoju produkcji żywności w polskim przemyśle spożywczym wyniosło 5,7% i należało do jednego z najwyższych, ustępując tylko Litwie (9,5%) i Bułgarii (5,8%).

Konkluzje

5. Polski przemysł spożywczy zmniejsza dystans dzielący nas od najbardziej rozwiniętych krajów UE. W latach 2002-2008 przeciętna wydajność pracy w polskim przemyśle spożywczym (w cenach porównywalnych) wzrosła z 98,4 tys. euro do 151 tys. euro/zatrudnionego. Oznacza to, że w stosunku do przeciętnej wydajności pracy w UE-15 zmniejszyliśmy dzielący nas dystans o 10 p.p. Przeciętna wartość produkcji sprzedanej jednej firmy spożywczej w Polsce uległa podwojeniu z 2 mln euro do 4,1 mln euro, co świadczy o postępujących procesach koncentracji produkcji.
6. Struktura polskiego przemysłu spożywczego (branżowa i podmiotowa) nie odbiega od struktur tego przemysłu w krajach Wspólnoty. W Polsce i UE największy udział w sprzedaży żywności i napojów mają firmy duże (po 51%), ale silną pozycję mają też firmy średniej wielkości (odpowiednio 28 i 27%) oraz firmy małe (po 15%) i mikro (po 6%). Nie ma również dużych różnic w strukturach

Konkluzje

7. Polski przemysł dobrze wykorzystał szansę jaka się przed nim otworzyła wraz z przystąpieniem naszego kraju do Unii Europejskiej. Doświadczenia wyniesione z transformacji polskiej gospodarki oraz wykorzystanie przewag komparatywnych sprawiły, że sektor ten dobrze sobie poradził i radzi na rozszerzonym rynku unijnym o czym świadczy stale rosnący eksport polskiej żywności, ale także fakt, że polski przemysł spożywczy okazał się odporny na światowy kryzys gospodarczy. Zmiany jakie zaszły w polskim przemyśle spożywczym w ostatniej dekadzie są pozytywne i stanowią dobrą podstawę do dalszego rozwoju i umacniania pozycji firm spożywczych, na coraz bardziej wymagającym i konkurencyjnym rynku.

Dziękuję za uwagę